

УДК 81.411.21:327:341.76

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2024.30.09>Кирило МОСКАЛЕНКО, асп.
ORCID ID: 0009-0007-8118-0435
e-mail: kirillm99273@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

АРАБСЬКОМОВНИЙ ДИПЛОМАТИЧНИЙ ДИСКУРС: ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖДЕРЖАВНОЇ УГОДИ

Вступ. Актуальність дослідження зумовлена геополітичним контекстом сьогодення та швидкозмінним ландшафтом міжнародних відносин між світовими державами. Визначення особливостей, характерних для арабськомовного дипломатичного дискурсу у його письмовій формі, сприятиме кращому розумінню комунікативних стратегій у контексті міжкультурного спілкування, що ґрунтуються на соціокультурному бекграунді, історії становлення держави й розвитку мови.

Методи. Використані: метод суцільної вибірки (виокремлення текстів, що підлягають аналізу), описовий метод (організація, інтерпретація і класифікація мовних явищ), зіставний метод (системне порівняння схожих семантичних одиниць і віднайдення спільних і відмінних елементів), індуктивний (аналіз від конкретного до загального) і дедуктивний (аналіз від загального до конкретного) методи.

Результати. Визначено, що арабський дипломатичний дискурс у його письмовій формі, незважаючи на панівну тенденцію в текстах до лаконічності (щонайменше, з емоційного погляду) подачі інформації, є комплексною та багатовекторною частиною арабської лінгвістичної традиції, що насамперед пояснюється складною історією співіснування країн арабського світу, зокрема Єгипту, і держави Ізраїль, двостороння угода між якими була проаналізована.

Висновки. Встановлено, що письмовий різновид арабськомовного дипломатичного дискурсу ґрунтується на особливостях, притаманних багатьом іншим типам дискурсів, зокрема юридичному, що частково полегшує сприйняття рамкової структури офіційно-ділових текстів. Незважаючи на наявність спільних із усім арабським дипломатичним дискурсом рис, у письмових текстах цього типу значно більший акцент робиться на стриманому та поетапному викладенні інформації, здебільшого позбавленому маніпулятивної складової.

Ключові слова: арабський дипломатичний дискурс, офіційно-діловий стиль, комунікативна поведінка, дипломатичне листування.

Вступ

Щодня отримуючи нову для себе інформацію, людина часто не усвідомлює, що через кількість джерел цієї інформації їй усе важче стає розрізнити авторів аналітичних статей та експертів у різних царинах людської діяльності, стилі роботи яких часто є діаметрально протилежними. Брак уважності до деталей на рівні сприйняття блоку інформації, припустимо, з новинного каналу призводить до загальної баналізації та небажаної підсвідомої уніфікації стилів мовлення, межа між якими стає все менш помітною. Однак украй важливим є усвідомлення важливості комунікації, діапазон можливих виявів якої коливається між коментарями у соціальних мережах до підготовки матеріалів, що покликані диригувати геополітичним театром сьогодення. Саме тому розуміння системи базисів, що регулюють процес написання арабських офіційно-ділових текстів, набуває особливої важливості – кожен такий акт комунікації є складовою великої картини взаємовідносин між світовими гравцями, домовленості між якими на щоденній основі змінюють геополітичний ландшафт.

Метою дослідження є визначення специфіки побудови та лінгвопрагматичних особливостей арабського дипломатичного тексту як складника відповідного типу дискурсу. **Об'єкт** дослідження – арабський дипломатичний текст, представлений Кемп-Девідською угодою між Ізраїлем і Єгиптом, підписаною у 1979 р. та викладеною на арабському новинному ресурсі Al-Jazeera (<https://www.aljazeera.net/>), **предмет** – лінгвопрагматичні характеристики арабського дипломатичного тексту.

Огляд літератури. В арабській лінгвістичній науці дослідження офіційно-ділового стилю арабської мови, включно із його дипломатичним підстилем, було здійснено Ісламом Ясрі аль-Хадікі, 'Абдуррахманом бін-Шікі (Islam Yasri Al Hadqi, & Abdourahamane bin Shek, 2016), Хасаном Мінділь аль-Аклі (Hassan al-Akli, 2014) та 'Амадом 'абд-аль Латифом (Abd al-Latif, 2012). Подібних праць в Україні не зафіксовано, проте значний

інтерес для цілей нашого дослідження становлять праці О. В. Богомолова та Л. М. Музаннар, присвячені різним аспектам політичного арабськомовного дискурсу (Богомолів, 2018; Музаннар, 2018). На матеріалі англійської мови дипломатичний дискурс досліджувався Н. Є. Кащишиною, А. П. Загніткою, О. В. Чайковською й ін. (Загніткою, 2007; Кащишин, 2016; Чайковська, 2008), дискурс-аналіз і розвиток цієї галузі лінгвістики висвітлений у працях Н. К. Кравченко (Кравченко, 2008). Зокрема, А. П. Загніткою зробив вагомий внесок у просування концепції розуміння дискурсу як об'єкту дослідження багатьох окремих наук і їхніх галузей (прагмалінгвістика, лінгвістика тексту, граматики тексту, семантика); Н. К. Кравченко визначила методiku дискурс-аналізу як сукупність процедур дослідження дискурсу на всіх рівнях його стратифікації з максимальним урахуванням контекстів породження і сприйняття (Кравченко, 2008).

Методи

У ході дослідження застосовувались такі методи: метод суцільної вибірки (виокремлення текстів, що підлягають аналізу), описовий метод (організація, інтерпретація і класифікація мовних явищ), зіставний метод (системне порівняння схожих семантичних одиниць і віднайдення спільних і відмінних елементів), індуктивний (аналіз від конкретного до загального) та дедуктивний (аналіз від загального до конкретного) методи.

Результати

Незважаючи на те, що дипломатичний дискурс не є абсолютно новим об'єктом дослідження лінгвістики і представлений численними розвідками, здійсненими на матеріалі різних мов, вважаємо за необхідне зупинитися на визначенні двох понять (дипломатія й дискурс), що є складовими цього явища. Розглянемо, як тлумачать слово "дипломатія" деякі арабські дослідники й політичні діячі.

Доктор Аднан аль-Бакрі визначає дипломатію як "політичний процес, що реалізується країнами у їхній міжнародній політиці з метою співпраці з іншими країнами або окремо взятими особами, що представляють інші

© Москаленко Кирило, 2024

країни, і налагодження двосторонніх відносин на міжнародній платформі" (Al Bakri, 1986).

Мамун аль-Хамуї дає таке визначення дипломатії: "Дипломатія – це процес ведення міжнародних справ і мистецтво досконального володіння інформацією про першочергові потреби країн у контексті їхньої співпраці, взаємних інтересів, історичного розвитку й історії договорів, минулого та майбутнього. Дипломатія є мистецтвом, адже засновується на такті, спостережливості та проникливості" (Al Hamawi, 1949).

Муавія ібн Абу Суфьян, шостий халіф арабського халіфату, описував дипломатію як такий процес: "Якби мене та інших людей пов'язувала волосина, я б не зістригав її. Якби волосина ослабла, я б її натягнув, а якби була занадто натягнута, я б її ослабив" (Akhnan, 2004, с. 2).

Настільки ж багатовекторним, як тлумачення поняття "дипломатія", є тлумачення "дискурсу". Одним з перших, хто спробував дати визначення дискурсу (з фр. "discours", що перекладається як "мовлення", "тип мовлення", "текст"), був американський лінгвіст Зеллінг С. Харріс, який у праці "Аналіз дискурсу" висвітлює питання співвідношення мови та культури, кількості слів у реченні й місця їхнього розташування в ньому (Harris, 1952). М. Стаббс зазначає, що дискурс можна вважати одиницею мови, більшою за речення; дискурс за змістом передусім пов'язаний із використанням мови у соціальному контексті, що дозволяє визначати головні ознаки дискурсу як формальність, соціальність та інтерактивність (Stubbs, 1983). Що ж до сучасної теорії дискурсу, першу апроксимацію до цієї галузі досліджень здійснив нідерландський учений Тойн Ван Дейк, праця якого "Аналіз дискурсу" вийшла у чотирьох томах у 1985 р. У дослідженні висвітлюються питання критичного аналізу дискурсу окремих соціальних груп, а саме яскраво виражена соціально-політична позиція оцінювачів дискурсу й зосередження на відносинах елітних груп та інституцій, коли ці відносини впроваджуються, легітимізуються або іншим чином відтворюються текстом і розмовою. Одним із важливих елементів цього аналізу відносин між владою та дискурсом є засоби доступу до (публічного) дискурсу, якими володіють різні соціальні групи. Теоретично доведено, що для того аби мати можливість чітко співвідносити владу та дискурс, ми потребуємо "когнітивного інтерфейсу" моделей, знань, установок, ідеологій та інших соціальних репрезентацій соціального розуму, які також пов'язують індивіда та мікро- і макрорівні соціальної структури (Van Dijk, 1993). Тим не менш, погляди дослідників у контексті надання визначення поняттю "дискурс" продовжують різнитися – одні вважають, що дискурс можна розглядати як вивчення всіх аспектів використання мови, інші ж притримуються думки, що дискурс це використання мови на вищому за будь-яке речення рівні (Fasold, 1996; Stubbs, 1983). Вагомий внесок до історії та традиції дослідження дискурсу зробили М. Фуко, Ю. Габермас та Е. Бенвеніст, чії погляди на проблематику дослідження дискурсу хоч і не є ідентичними, проте дають краще розуміння процесів творення дискурсу як такого, окреслюючи таким чином межі його впливу на інші галузі людської діяльності (Benveniste, 1966; Foucault, 1971; Habermas, 1981).

Що ж до виокремлення типів дискурсу, дослідники так само продовжують дискусії, пояснюючи це багатогранністю мови та виявами її розвитку. Так, британська вчена Карлота С. Сміт у своїй праці "Типи дискурсу: локальна структура текстів" визначила п'ять типів

дискурсу, а саме розповідний, описовий, доповідний, дискурс інформування та дискурс спору (Smith, 2003), а В. Бенуа, М. Ферштіг та А. Фахрі, окрім вищезазначених, виділяють також дискурс збереження іміджу, комічний і журналістський дискурси (Benoit, 1995; Fakhri, 1998, с. 445–449; Versteeg, 1997).

Отже, дискурс – це спосіб мислення та система понять, взаємодія яких, з урахуванням контексту й культурних особливостей, призводить до мовлення або ж до продукування тексту, який може бути усним і письмовим. У цьому контексті варто зазначити, що хоч погляди дослідників письмового та усного дискурсів збігаються на предмет ступеня відмінності цих типів продукування текстів, деякі особливості дискурсу все ще залишаються предметом для обговорення. Так, Б. Полтрідж наголошує на більшій структурній комплексності письмових текстів (Paltridge, 2016, с. 14), тоді як М. А. К. Халідей наполягає не стільки на різниці в рівнях наповнення, скільки на потребі в розведенні задля детальнішого дослідження природи типів наповнення (Halliday, 1989).

Тож, з урахуванням вищезазначеного, можемо запропонувати своє визначення дипломатичного дискурсу. Дипломатичний дискурс – це система текстів (усних і письмових), пов'язаних між собою специфічними способами подачі та передачі інформації та тенденцією в мовленні, що тяжіє до офіційно-ділового стилю. Іншими словами, "дипломатичним" дискурс може бути в тому разі, якщо йдеться про специфічні види листування та інформування між різними державами (вербальні ноти, міждержавні (міжурядові) угоди, комюніке, публічні виступи в парламентах (своїх та іноземних) і т. д.

Розгляньмо текст Кемп-Девідської угоди між Ізраїлем і Єгиптом, що був підписаний 1979 р. і, з урахуванням геополітичних реалій сьогодення, набуває все більшої актуальності в контексті історичних зв'язків країн регіонів. Починається угода з преамбули:

إن حكومتی جمهورية مصر ودولة إسرائيل، اقتناعاً منهما بالضرورة الماسة لإقامة سلام عادل وشامل ودائم في الشرق الأوسط وفقاً لقراري مجلس الأمن 232 و 338، إذ تؤكدان من جديد التزامهما "بإطار السلام في الشرق الأوسط المتفق عليه في كامب ديفيد" المؤرخ 17 سبتمبر/أيلول عام 1978 وإذ تلاحظان أن الإطار المشار إليه إنما قصد به أن يكون أساساً للسلام ليس بين مصر وإسرائيل فحسب، بل أيضاً بين إسرائيل وأي من جيرانها العرب – كل في ما يخصه – ممن يكون على استعداد للتفاوض من أجل السلام معها على هذا الأساس. (Al-Jazeera, 2017)

Уряди Єгипту та Ізраїлю, виходячи з необхідності встановлення справедливого, усеосяжного та стабільного миру на Близькому Сході та згідно з рішеннями Ради Безпеки 232 і 338, поновлюють свої заповнення у взятті на себе зобов'язань "у межах миру на Близькому Сході після Кемп-Девіду", підписаного 17 вересня 1978 р., і зазначають, що згадані рамки миру стосуються миру не лише між державами Єгипет та Ізраїль, а й між Ізраїлем та сусідніми відносно нього арабськими державами, кого б це не стосувалось, готовими всіляко сприяти встановленню миру шляхом переговорів.

Преамбула договору є вступом до його основної частини з елементами інтертекстуальності, що передбачають володіння читачем певним об'ємом фонових знань, які дозволяють йому зрозуміти історичний контекст документа. Інтертекстуальність – це термін, що позначає собою явище, яке передбачає, що всі тексти, незалежно від того, письмові вони чи усні, художнього стилю чи розмовного і т.д. є взаємопов'язаними (Van Zoonen, 2017, с. 1). Концепція перехресного звертання до текстів, попереднє ознайомлення з якими подається як очевидний факт або ж нагальна потреба у контексті розуміння

письмового документа, є характерною рисою арабського дипломатичного дискурсу. Це є тим більш важливим з огляду на складну історію взаємин між державою Ізраїль та арабськими країнами, адже процес підготовки та підписання договору завжди ґрунтується на чинниках, що сприяли його появи.

...وإذ تدعو الأطراف العربية الأخرى في النزاع إلى الاشتراك في عملية السلام مع إسرائيل على أساس مبادئ إطار السلام المشار إليها أنفا واستشهادا بها، وإذ ترغبان أيضا في إنماء العلاقات الودية والتعاون بينهما وفقا لميثاق الأمم المتحدة ومبادئ القانون الدولي التي تحكم العلاقات الدولية في وقت السلام. (Al-Jazeera, 2017)

... та закликають інші арабські держави, що борються, до спільної з державою Ізраїль роботи над мирним процесом на засадах принципів, згаданих вище й надалі, і бажають розвитку дружніх відносин та співпраці між ними (двома) згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй і принципами міжнародного права, що є основою міжнародних відносин у мирний час.

Однією з головних рис дипломатичного дискурсу є підкреслення його міжнародного характеру, висвітлення участі багатьох геополітичних гравців та інтернаціоналізація тексту як такого. Іншими словами, навіть у випадку, коли основна думка тексту ґрунтується на розв'язанні конфлікту між двома окремо взятими державами, факт надання йому ще більш всеохоплюючого значення шляхом посилення на міжнародні організації та документи, підписані в межах їхнього функціонування, є наріжним каменем дипломатичного дискурсу загалом та арабського дипломатичного дискурсу зокрема. Частина وفقا لميثاق الأمم المتحدة ("згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй і принципами міжнародного права, що є основою міжнародних відносин у мирний час") використана для підсилення компоненту міжнародного значення документу, що підписується країнами. Водночас, це аж ніяк не впливає на наявність юридичної складової, яка також відіграє важливу роль у текстах офіційно-ділового стилю. Характерний для юридичних текстів штамп "أنفا واستشهادا" ("згадане вище"/"тут і надалі") слугує зв'язувальним елементом між двома частинами речення, довжина якого сягає 44 слів.

"قد اتفقتا على الأحكام التالية بمقتضى ممارستهما الحرية لسبائتهما من تنفيذ الإطار الخاص بعقد معاهدة السلام بين مصر وإسرائيل: المادة الأولى: 1 – تنتهي حالة الحرب بين الطرفين ويقام السلام بينهما عند تبادل وثائق التصديق على هذه المعاهدة. 2- تسحب إسرائيل كافة قواتها المسلحة والمدنيين من سيناء إلى ما وراء الحدود الدولية بين مصر وفلسطين تحت الانتداب، كما هو الوارد بالبروتوكول الملحق بهذه المعاهدة (الملحق الأول) وتستأنف مصر ممارسة سيادتها الكاملة على سيناء. 3 – عند إتمام الانسحاب المرحلي المنصوص عليه في الملحق الأول، يقيم الطرفان علاقات طبيعية وودية بينهما طبقا للمادة الثالثة (فقرة 3). " (Al-Jazeera, 2017)

"Сторони згоджуються виконувати такі пункти за умови вільного трактування свого суверенітету задля визначення чіткої концепції укладання мирної угоди між Єгиптом та Ізраїлем:

Пункт перший:

1) Стан війни між двома країнами скасовується, унаслідок передачі ратифікаційних грамот до цієї угоди встановлюється мир;

2) Ізраїль під мандатом виводить усі свої збройні та цивільні сили із Синаю до зони, що пролягає за кордоном між Єгиптом і Палестиною, як зазначено в додатку до цього договору (дод. 1), а Єгипет поновлює свій контроль над Синаєм;

3) Як здійснюється поступове виведення військ (як вказано в Дод. 1), між державами встановлюються дружні та партнерські зносини згідно з пунктом 3 (параграф 3).

Іншою характерною рисою арабського дипломатичного дискурсу є специфічна граматична точність, що виражається в постійній прив'язці до кількості сторін, залучених до укладення угоди, і звертання уваги на обов'язковий характер її підписання. З огляду на те, що арабська мова налічує 13 займенників, кожен із цих займенників у випадку, якщо він фіксується наприкінці слова, має власну форму. У цьому зв'язку звертаємо особливу увагу на концепцію двоїни в арабській мові, яка покликана не лише надати більшій точності, а й зробити акцент на партнерських умовах підписання угоди двома державами. Отже, поєднуються дві тенденції, а саме інтернаціоналізація тексту, про яку вже йшлося, і граматична конкретизація, що позначає навісним виокремлення певних елементів шляхом залучення граматичних особливостей мови, які хоч і є нормою, але так і не стали узусом. Зокрема, слова "بينهما", "سيادتهما", "ممارستهما", "طرفين", "بينهما" і ще раз "بينهما", підкреслені в уривку вище, усі мають закінчення або у формі "فما" у різних відмінках або ж закінчення "ن" (у родовому відмінку – "ين"), що покликані позначати двоїну. Якщо ж спробувати замінити ці закінчення на "هم" (закінчення, що позначає "вони", "ih", "ihni") (три й більше), бачимо, що на загальне розуміння тексту така зміна не впливає, проте на другий план відходить двостороння складова підписання угоди.

"المادة الثانية:

إن الحدود الدائمة بين مصر وإسرائيل هي الحدود الدولية المعترف بها بين مصر وفلسطين تحت الانتداب كما هو الواضح بالخريطة في الملحق الثاني، وذلك دون المساس بما يتعلق بوضع قطاع غزة. ويقر الطرفان بأن هذه الحدود مصونة لا تمس، ويتعهد كل منهما باحترام سلامة أراضي الطرف الآخر بما في ذلك مياهه الإقليمية ومجاله الجوي. (Al-Jazeera, 2017)

Пункт другий:

(Адже й справді) кордони між Єгиптом та Ізраїлем є також міжнародно визнаними в межах мандату кордонами між Єгиптом та Палестиною, як зазначено в карті в Дод. 2 (без урахування Сектору Газа). Отже, кожна зі Сторін визнає, що ці кордони є недоторканими, а також зобов'язується мирно співіснувати з іншою Стороною на землі, у регіональних водах і в повітрі."

Частки "ن" та "ف", ("воістину", "адже насправді"), із "тож", "тоді (ж)", використовуються в арабській мові як інструмент наголошення уваги на дійсності факту й акцентують увагу на важливості думки, яка слідує за такою часткою. Візьмімо вже наведені уривки тексту, кожен з яких містить у собі одну із зазначених часток:

(1) "إن حكومتى جمهورية مصر ودولة إسرائيل..."

(2) "إن توكدان من جديد التزامهما..."

(3) "وإذ تدعو الأطراف العربية الأخرى..."

(4) "وإذ ترغبان أيضا في إنماء العلاقات..."

(5) "قد اتفقتا على الأحكام التالية..." (Al-Jazeera, 2017)

Використання цієї частини мови є характерним не лише для письмового арабського дипломатичного дискурсу, адже ця тенденція стає все помітнішою й у контексті усного дипломатичного дискурсу арабської мови незалежно від віку й регіону походження мовця. На факт використання цієї частки варто звернути увагу з огляду на її коранічне походження, що не передбачає її вільного залучення до текстів, які не є релігійними (Москаленко, 2023). Така вільна імплікація часток зайвий раз свідчить про увагу, яку араби загалом та арабські дипломати зокрема приділяють релігійному складнику комунікації, адже постійна присутність Аллаха на духовному рівні

спілкування усвідомлюється і відображається в усіх аспектах життя арабського мусульманського суспільства, зокрема політичного.

Натомість, якщо йдеться про коранічну лексику й особливості її застосування в арабських текстах офіційно-ділового стилю, постає питання співвідношення довжини речень. Дослідження питання співставлення арабського дипломатичного дискурсу у його письмовому й усному вимірах показало, що різниця в довжині речень є несуттєвою та гармонічною із превалюючою в арабській мові тенденцією до нашарування синтаксичних конструкцій шляхом зв'язування їх подекуди однаковими сполучниками (Москаленко, 2023). Строгий стиль викладення та чітко визначені межі можливої експресії, притаманні текстам офіційно-ділового стилю, в арабських текстах цієї категорії іноді межують із переходом до художнього стилю, про що свідчить та ж інтернаціоналізація. На це вказує той факт, що структурно сенс викладеного не зазнав би змін у разі, якщо б підкреслену частину одного з уже наведених уривків договору, а саме "مبادئ القانون الدولي التي تحكم العلاقات الدولية في وقت السلم" ("та принципами міжнародного права, що є основою міжнародних відносин у мирний час"), автор просто прибрав.

"المادة الثالثة:

1 - يطبق الطرفان فيما بينهما أحكام ميثاق الأمم المتحدة ومبادئ القانون الدولي التي تحكم العلاقات بين الدول في وقت السلم، وبصفة خاصة:

- يقر الطرفان ويحترم كل منهما سيادة الآخر وسلامة أراضيه واستقلاله السياسي.

- يقر الطرفان ويحترم كل منهما حق الآخر في أن يعيش في سلام داخل حدوده الآمنة والمعترف بها.

- يتعهد الطرفان بالامتناع عن التهديد باستخدام القوة أو استخدامهما - أحدهما ضد الآخر - على نحو مباشر أو غير مباشر، وبحل كافة المنازعات التي تنشأ بينهما بالوسائل السلمية." (Al-Jazeera, 2017)

"Пункт третій:

Сторони погоджуються з нормами Статуту Організації Об'єднаних Націй і принципами міжнародного права, на яких ґрунтуються міжнародні відносини між державами в мирний час, зокрема:

- Кожна зі Сторін зобов'язується поважати суверенітет, територіальну цілісність і політичну незалежність іншої зі Сторін;

- Кожна зі Сторін зобов'язується поважати право іншої зі Сторін на мирне та безпечне життя у своїх міжнародно визнаних кордонах;

- Кожна зі Сторін зобов'язується утримуватися від загроз із застосуванням сили або ж від її безпосереднього застосування відносно іншої Сторони прямим або ж непрямым чином, а також розв'язувати всі суперечки мирним шляхом."

Повтори є розповсюдженим інструментом висловлення думки в усному арабському дипломатичному дискурсі, проте у його письмовому вимірі вони набувають ознак урочистості й офіційності, що передусім викликано повагою до норм укладення текстів угод. Іншими словами, якщо в усному дискурсі повтор може інтегруватись до тексту через хвилювання мовця, потребу в наголошенні уваги на певному елементі доповіді або ж і те й інше водночас, його використання у письмових текстах має на меті дотримання структури та норми такого тексту, де повторення не одного слова, а цілого блоку тексту слово у слово аж ніяк не свідчить про неувважність автора; навпаки, перманентне повернення до інформації, зазначеної вище, є ознакою схожості на інші типи дискурсу (до прикладу, юридичний), тенденція до взаємопроникнення між якими стає все помітнішою. Безумовно, дипломатичний дискурс за своєю

суттю часто може збігатись із юридичним дискурсом, а інколи слугує його специфічним різновидом, адже бере участь у розробці законодавчої бази, проте прескриптивність юридичного є значно вищою. Комунікативні стратегії дипломатичного дискурсу базуються на засадах добровільності, а не обов'язковості, згоди, а не примусу. Дипломатичний дискурс не може ґрунтуватись на приписі, як це характерно для юридичного, адже є динамічнішим і більш пристосованим до контексту, що є черговим підтвердженням необхідності розмежування цих двох типів дискурсу (Кашишин, 2016, с. 73).

Дискусія і висновки

Дипломатія, як і мова, якою вона здійснюється, зазнає постійних змін під впливом подій, що відбуваються у сучасному світі і зумовлюють саму потребу в міжнародній комунікації. Реалізація не лише цієї, а й будь-якої іншої комунікації, забезпечується завдяки впровадженню системи чинників, що впливають на те, як ця комунікація відбувається та на кого розрахована. Комплекс цих чинників має назву "дискурс" і головною його метою є керування комунікацією та визначення основних її засад, а саме довжини речень, кількості слів у них, стилю мовлення й т. п. Незважаючи на відсутність у наукових колах консенсусу щодо чітко визначеного переліку типів дискурсу, дипломатичний дискурс має в цій системі координат власну нішу. Питання його характерних рис, зокрема в арабському письмовому вимірі, залишається актуальним з огляду на постійну видозміну мови. Натомість, можна із впевненістю виокремити багато елементів, що превалюють в арабському дипломатичному тексті, а саме:

1. Інтертекстуальність (внутрішнє посилання на інші тексти договорів, що має на меті логічно зв'язати текст і його передісторію, що складається з багатьох інших текстів). Тому володіння базовим набором інформації, пов'язаної з передумовами укладання договору, стає невід'ємною частиною тексту самого договору; той же, хто не ознайомився попередньо з проблематикою питання, про яке йдеться, випускає з поля зору багато важливих елементів.

2. Граматична точність. Концепція, що полягає в тому, аби із самого початку тексту дотримуватись визначених граматичних меж, що не можуть порушуватись, є важливою складовою арабського письмового дипломатичного дискурсу. Навіть у випадку, коли відповідні уточнення дещо обтяжують структуру речення, перевага віддається дотриманню граматичних засад.

3. Інтернаціоналізація інформації. Незважаючи на те, що міждержавна угода де-факто набуває характеру міжнародної, перманентні посилання на угоди, визнані та підписані організаціями, що налічують у своїх лавах десятки держав, надають угоді глобальності та всеосяжності, що автоматично примножує ступінь важливості й масштаби наслідків виконання або невиконання передбачених договором умов.

4. Повтори. Використання ідентичних частин тексту в різних його місцях свідчить про рамковий підхід до питання його укладення; іншими словами, повтори, які в художньому тексті можуть мати конотацію заклику до розважливості співрозмовника та його совісті, в офіційно-діловому тексті виконують роль посилання на норму законодавства.

5. Взаємоперетин з іншими типами дискурсу. Оскільки мова щодня зазнає змін, що більше вона видозмінюється, то більшою стає вірогідність якщо не повного змішування дискурсів, то принаймні часткового проникнення

Kyrylo MOSKALENKO, PhD Student
ORCID ID: 0009-0007-8118-0435
e-mail: kirillm99273@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ARABIC DIPLOMATIC DISCOURSE: LINGUOPRAGMATIC FEATURES OF INTERSTATE AGREEMENT

Background. *The relevance of the study is determined by the geopolitical context of today and the rapidly changing landscape of international relations between world states. Determining the features characteristic of the Arabic-language diplomatic discourse in its written form will contribute to a better understanding of communicative strategies in the context of intercultural communication based on the socio-cultural background, the history of the formation of the state and the development of the language.*

Methods. *The research used: continuous sampling method (selecting texts to be analyzed), descriptive method (organization, interpretation and classification of linguistic phenomena), comparative method (systematic comparison of similar semantic units and finding common and different elements), inductive (analysis from specific to general) and deductive (analysis from general to specific) methods.*

Results. *It was determined that the Arabic diplomatic discourse in its written form, despite the prevailing tendency in the texts to laconic (at least from an emotional point of view) presentation of information, is a complex and multi-vector part of the Arabic linguistic tradition, which is primarily explained by the complex history of the coexistence of the countries of the Arab world, in particular Egypt, and the State of Israel, the bilateral agreement between which was analyzed.*

Conclusions. *It has been established that the written type of Arabic-language diplomatic discourse is based on features inherent in a number of other types of discourse, in particular the legal one, which partially facilitates the perception of the framework structure of official business texts. Despite the presence of features in common with oral Arabic diplomatic discourse, in written texts of this type, much greater emphasis is placed on restrained and step-by-step presentation of information, mostly without a manipulative component.*

Keywords. *Arabic diplomatic discourse, official business style, communicative behavior, diplomatic correspondence.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.